

Підсумовуючи, слід відмітити, що попри війну та активні бойові дії на території України, здійснення правосуддя у рамках цивільного судочинства не зупиняється, хоча і потребує створення відповідних норм законодавства та роз'яснень щодо безперешкодного здійснення судами своїх обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України №64/2022 від 24 лютого 2022 року. URL.:<https://zakon.rada.gov.ua>
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. №1618-IV // Відомості Верховної Ради. 2004. № 40-41, 42. – Ст. 492.
3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII // Відомості Верховної Ради. 2015. №28. – Ст. 250.
4. Перелік судів, територіальну підсудність яких було змінено у зв'язку з неможливістю здійснювати правосуддя під час воєнного стану. URL.:
<https://supreme.court.gov.ua>
5. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року №1402-VIII// Відомості Верховної Ради. 2016. №31. – Ст. 545.
6. Рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану. Рада суддів України. URL.:
<http://rsu.gov.ua/ua/news/usim-sudam-ukraini-rsu-opublikovalarekomendacii-sodo-rooti-sudiv-v-umovah-voennogostanu>

Яніцька Інна Анатоліївна

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВСТАНОВЛЕННЯ ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЕЛЕКТРОННОГО СУДОЧИНСТВА

До початку запровадження воєнного стану в нашій країні активно реалізовувався потужний проект «електронне правосуддя», який поступово

нарощував свій потенціал. Це стало одним із тих чинників, які забезпечили можливість судам України після перших місяців фактичного призупинення діяльності у зв'язку з активними воєнними діями, поступово відновити свою роботу.

Доступ до правосуддя – це гарантоване нормами Конституції та міжнародними документами право, яке навіть в умовах воєнного стану не може припинятись. Це вимагає безперервного функціонування судів та відправлення правосуддя. Нажаль, на першому етапі повномасштабної збройної агресії проти України національна судова система потерпала від деструктивних процесів у роботі судів та ризиків для всіх представників суддівського корпусу. Ясна річ, що обставини, що склались, вимагали швидких рішень, спрямованих на відновлення роботи судової системи України. Відповідно до ст. 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» «скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства в умовах воєнного стану забороняється» [1], а стаття 12² цього Закону України передбачає, що «повноваження судів, органів та установ системи правосуддя, передбачені Конституцією України, в умовах правового режиму воєнного стану не можуть бути обмежені» [1] З урахуванням існуючих реалій і завдань 2 березня 2022 р. Рада суддів України видала Рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану [2].

Наразі, в умовах воєнного стану, великий відсоток справ щодо встановлення опіки та піклування над дітьми-сиротами та дітьми позбавленими батьківського піклування проходять в режимі відеоконференцій [3,4], що значно спрощує доступ до правосуддя, та з використанням модуля «Електронний суд».

Слід також зазначити, що введення воєнного стану призвело до того, що велика кількість осіб не має можливості вчасно подати до суду чи інших органів необхідні документи. Саме в цих умовах затребуваним і незамінним став електронний цифровий підпис. Відповідно до Закону України «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 р. №2155-VIII [5] законодавець розрізняє електронний підпис (низький рівень довіри), удосконалений електронний підпис (середній рівень довіри) та кваліфікований електронний підпис (високий рівень

довіри). «Електронний підпис - електронні дані, які додаються підписувачем до інших електронних даних або логічно з ними пов'язуються і використовуються ним як підпис» [5]. ЕЦП дає можливість підписувати електронні документи, користуватися електронними послугами, реєструватися на державних порталах тощо. Документи, підписані за допомогою ЕЦП, мають таку саму юридичну силу, як і звичайні. Електронний підпис має вигляд окремого файлу або зберігається на захищеному носії, а строк його дії становить 1–2 роки.

Важливим здобутком стало запровадження можливості підписання документів за допомогою сервісу «Дія. Підпис» у додатку «Дія» для подання їх до суду. Цей універсальний ключ у смартфоні презентувало Мінцифри у травні 2022 року. «Дія. Підпис» «зберігається у захищеному середовищі і генерується завдяки технології PhotoID» [6]. Наразі, після реєстрації у системі «Електронний суд», учасник справи, зокрема, щодо встановлення опіки та піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, може підписати документи за допомогою «Дія. Підпис» значно швидше і направити їх одразу з системи до суду (тобто, не використовуючи електронну пошту).

Слід зазначити, що достатньо широко використовуються у справах про встановлення опіки та піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, електронні докази. Відповідно до ч. 1 ст. 100 ЦПК України «електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема електронні документи (в тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), вебсайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатися, зокрема, на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі Інтернет)» [7]. Часто в суді використовуються висновки експертного дослідження телекомунікаційних систем, обладнання та засобів, що «більшою мірою відповідає вимогам допустимості доказів, адже в такому разі

електронний доказ набуває певної матеріальної форми, яка із дотриманням порядку, передбаченого законом долучалась до матеріалів справи» [8]. При цьому суд досліджував вже не сам електронний доказ, а висновок експертного дослідження, частиною якого був електронний доказ.

Можна констатувати, що в умовах воєнного стану та зовнішньої агресії цивільне судочинство України долає існуючі виклики і застосовуючи новітні практики електронного судочинства максимально нівелює проблемні аспекти діяльності при влаштуванні дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування в критичних умовах сьогодення, що є запорукою дотримання прав дитини.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
2. РСУ опублікувала рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану. Юридична Газета online. 2022. 03 березня. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/rsu-opublikovala-rekomendaciyi-shchodo-roboti-sudiv-v-umovah-voennogo-stanu.html>
3. Рішення Довгинцівського районного суду міста Кривий Ріг Дніпропетровської області від 04 серпня 2022 року. Справа № 216/4709/21, провадження № 2/211/1503/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105583567>
4. Рішення Подільського районного суду м. Києва від 16 червня 2022 року. Справа № 185/8190/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105040009>;
5. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 05 жовтня 2017 року №2155-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>.
6. Електронний підпис у смартфоні через «Дію» вже отримали понад 30 тисяч українців. Укрінформ : мультимедійна платформа іномовлення України. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3250540-elektronnij-pidpis-u-smartfoni-cerez-diu-vze-otrimali-ponad-30-tisac-ukrainciv.html>

7. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України №1618-IV від 18.03.2004. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/ed20040318>.

8. Павлова Ю.С. Електронний документ як джерело доказів у цивільному процесі: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Павлова Юлія Сергіївна. - Одеса, 2019. - 239 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/11724>

Гончарук Анастасія Сергіївна

аспірантка кафедри цивільного процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник:

Андронов Ігор Володимирович

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОНОВЛЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

З часу повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України минуло майже 10 місяців. За цей час вдалося не лише перевірити на витривалість судову систему в цілому, але й довести на практиці, що гарантоване Конституцією України право на судовий захист не припиняється та не обмежується під час дії воєнного стану навіть тоді, коли суди змушені були приймати рішення про тимчасове зупинення розгляду справ й евакуацію усіх матеріалів судових проваджень до інших судів найбільш територіально наближених до них.

Хвиля паніки й розгубленості серед людей минула. Раді суддів України, Вищий раді правосуддя, Верховному суду вдалося досить оперативно відновити й налагодити безперебійне та стале здійснення судочинства в першу чергу кримінальних справ, а потім адміністративних, господарських та цивільних. З початком активізації роботи судів в учасників процесу виникла проблема,